Vlaams Parlement

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 1187
van **MIEKE SCHAUVLIEGE**
datum: 21 juni 2021

ZUHAL DEMIR
VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

Poly- en perfluoralkylstoffen (PFAS) - Aanwezigheid in productieprocessen

PFAS worden in verschillende producten en productieprocessen gebruikt. Een overzicht van 'verdachte' activiteiten met risico op verontreiniging in bodem, grondwater en waterbodem kan worden gevonden in een recente studie in opdracht van de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) (publicatiedatum 26 mei 2018).

Er is sprake van gebruik van PFAS onder andere bij verchroming, bij de productie van inkten, vernissen, wassen, brandblusschuim, schoonmaakmiddelen, coatings, smeermiddelen, water- en olie-afstotende middelen voor leer, papier en textiel.

Daarnaast is er de productie van de betrokken substanties. Dat betreft in het rapport twee sites: de intussen welbekende fabriek van 3M in Zwijndrecht en de Chemours-fabriek in Mechelen. De acht grootste producenten van PFAS zijn Arkema, Asahi, BASF, Clariant, Daikin, 3M/Dyneon, Du Pont en Solvay Solexis. Verschillende daarvan hebben activiteiten in Vlaanderen. De ongerustheid in Mechelen en in feite in heel Vlaanderen is begrijpelijk. Als de productie van deze schadelijke stoffen en de vervuiling die er uit volgde via vergunde lozingen zo veel jaren ongemerkt kon plaats vinden, is de kans reëel dat er nieuwe bronnen van vervuiling opduiken.

Nog groter is de onduidelijkheid over de verwerkende industrie. Met name bij de productie van teflon en in de galvanische industrie is de kans op het vrijkomen van PFAS in het milieu groot volgens het rapport van de OVAM. Ook voor zeven andere industriële takken, waaronder de textiel- en foto-industrie, is het risico van contaminatie van grondwater en bodem reëel.

Toch was de aandacht bij de bepaling van risicosites voornamelijk gericht op oefenplaatsen van de brandweer. Slechts zes locaties et met PFAS verwerkende industrie werden geselecteerd. Daarbij was geen productiesite en slechts één site met groot risico op vrijkomen, met name door gebruik van PFAS als nevelgasonderdrukker in galvanische industrie. Bij drie van de zes industriële locaties werd opnieuw gefocust oefenplaatsen voor de brandweer van het betrokken bedrijf. Dat is toch eigenaardig.

1. Kan de minister bevestigen dat er slechts twee productiesites van PFAS aanwezig zijn of geweest zijn in Vlaanderen?

   Zo ja, hoe en tegen wanneer zal de minister de vervuiling rond deze sites in kaart brengen en bekendmaken?

   Zo niet, wat zal ze doen om daar zekerheid over te krijgen?

2. Bestaat er een overzicht van PFAS verwerkende bedrijven in Vlaanderen, in het bijzonder wat betreft bedrijven met een hoge risico-activiteit zoals de productie van teflon en de galvanische industrie?

   Zo ja, hoe en tegen wanneer zal de minister de vervuiling rond deze sites in kaart brengen en bekendmaken?

   Zo niet, wat zal ze doen om een volledig overzicht van risicolocaties te verkrijgen?

3. Waarom werd in 2018 de focus quasi uitsluitend op oefenplaatsen voor de brandweer gericht en slechts zeer beperkt op risicovolle industriële activiteiten?
4. Hoe zal de minister ervoor zorgen dat alle risicosites in Vlaanderen in kaart gebracht worden en de vervuiling errond zo snel mogelijk gemeten zal worden?
5. Wanneer en op basis van welke criteria zal de minister de Vlamingen die in de buurt van die sites wonen inlichten van de vervuiling waaraan ze blootgesteld worden?
6. De blootstelling van de werknemers in de PFAS-producerende en -verwerkende bedrijven riskeert nog veel groter te zijn dan die van de omwonenden.

   Welke initiatieven zal de Vlaamse Regering nemen om de gezondheid van die werknemers te beschermen?

Deze vraag werd gesteld aan de ministers Hilde Crevits (926), Zuhal Demir (1187).

ZUHAL DEMIR
VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

GECOÖRDINEERD ANTWOORD
op vraag nr. 1187 van 21 juni 2021
van **MIEKE SCHAUVLIEGE**

1.
De grootste en enige productiesite in Vlaanderen die momenteel nog in werking is, is de site 3M in Zwijndrecht.

Op de site in Mechelen (vroeger DuPont, daarna gesplitst in resp. Axalta (2013) en Chemours (2015)) zou er geen productie van PFAS zijn geweest, de productie gebeurde in het buitenland.

Deze informatie werd verstrekt op een overleg van 15 juni 2021 in aanwezigheid van Chemours, OVAM en de Stad Mechelen. Er werden op de site in Mechelen vroeger wel PFAS gebruikt in het productieproces, maar sinds 2008 in een andere formulatie of sterk verminderde concentratie. Tegenwoordig wordt enkel nog een polymeer gebruikt dat wel een bijmenging PFOA kan bevatten.

Uit het overleg bleek dat er meetwaarden voor PFOS en andere PFAS beschikbaar zijn van zowel de terreinen van Chemours, als die van het naburige Axalta. Enerzijds liep er van 2019 tot 2020 een oriënterend en beschrijvend bodemonderzoek op de terreinen van Axalta. Hierbij werd er op de site geen ernstige bodemverontreiniging met PFOS en andere PFAS vastgesteld. Er werden enkel een aantal vlekken met PFOS-componenten teruggevonden, afkomstig van incidenten met blusschuim op de site zelf. Voor het grondwater vormen deze vlekken geen bedreiging. Uit het rapport blijkt wel dat één vlek van historische verontreiniging nader onderzoek vraagt op het terrein van Chemours. Op de site van Chemours zelf werden waarden gemeten van 26 microgram PFOS per kilogram droge stof (norm: 1949 microgram / kg droge stof) en 41 microgram PFOA per kilogram droge stof (norm: 643 microgram / kg droge stof). Het productieproces in het bedrijf is een gesloten circuit, wat de kans op verspreiding naar de buurt klein maakt.

Om toch eventuele (historische) impact op de nabijgelegen woonwijk na te gaan, heeft Chemours in overleg met OVAM een verkennend bodemonderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van PFAS. De bodemsaneringsdeskundige heeft stalen genomen van de toplaag (15cm) en van het grondwater in de nabije (woon)omgeving van de fabriek. In de woonzone is er in de bodem nergens een overschrijding van de norm voor woongebied vastgesteld. In het grondwater is er een verhoogde concentratie vastgesteld. Via een beschrijvend bodemonderzoek wordt het grondwater verder onderzocht.

Voor de site 3M loopt momenteel in opdracht van het bedrijf 3M een beschrijvend onderzoek waarbij de erkend bodemdeskundige stalen heeft genomen in een straal van 1,5 tot 2,0 kilometer van de 3M-site. Dit gebeurt in overleg met het gemeentebestuur van Zwijndrecht en onder toezicht van de OVAM (Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij). Tijdens dit onderzoek zal de aanwezigheid van bepaalde perfluorchemicaliën (PFCs) in de bodem en het grondwater worden gemeten, wat 3M en OVAM zal helpen bepalen of er bijkomende maatregelen nodig zijn.
De bodemdeskundige heeft stalen genomen van de ondiepe bodem (bovenste 15 centimeter) en van het grondwater via bestaande putten. Er zijn ook een representatief

aantal monsters van seizoensfruit en -groenten, eieren en melk geanalyseerd. De stalen zijn geanalyseerd door een erkend en onafhankelijk laboratorium. In de loop van augustus en september zullen er nog bijkomende stalen genomen worden van gewassen die op dat moment oogstrijp zijn.
Eens dat alle meetresultaten voorhanden zijn wordt er een risico-evaluatie uitgevoerd om na te gaan of er al dan niet verdere maatregelen noodzakelijk zijn.

2.
Binnen de inventarisatie van de risicolocaties kregen de lokale besturen een heel uitgebreide basislijst met sites mee waar een kans bestaat dat er vroeger of nu activiteiten worden of werden uitgeoefend waarbij mogelijk PFOS of PFAS werden of worden gebruikt. Op het provinciaal niveau werd een soortgelijke vraag uitgestuurd naar de gouverneurs.

De OVAM heeft specifieke lijsten opgesteld van terreinen in de verschillende gemeenten, waar mogelijke activiteiten worden uitgeoefend waarbij PFOS of PFAS worden of in het verleden werden gebruikt. Deze informatie is gebaseerd op bij de Vlaamse overheid beschikbare informatie, zoals de afgeleverde milieuvergunningen of informatie in de gemeentelijke inventaris. De OVAM heeft aan de lokale besturen gevraagd na te kijken of deze informatie correct is.

Het is aan de lokale overheden om de lijst te verbeteren en te vervolledigen:
- bedrijven schrappen waar geen specifieke activiteit met PFOS of PFAS werd uitgeoefend
- bedrijven toevoegen waar dat wel het geval is. Zo ontstaat een up-to-date inventaris van alle sites waar mogelijk PFOS of PFAS werd gebruikt.

Er wordt ook gevraagd om zo snel mogelijk informatie te bezorgen over de brandweeroefenterreinen waar structureel fluorhoudend blusschuim werd gebruikt en feedback te geven met betrekking tot terreinen waar in het verleden een ernstige industriële brand gewoed heeft en waar werd geblust met fluorhoudend blusschuim, zodat deze zo snel mogelijk kunnen onderzocht worden. De gegevens worden verzameld via pfasinventarisatie@ovam.be en worden vervolgens verwerkt en gescreend zodat bij prioritaire locaties verder onderzoek kan worden opgestart.

Tegen 15 juli werd feedback gevraagd met betrekking tot de andere terreinen, zodat voor deze zo snel mogelijk kan worden uitgeklaard waar bodemonderzoeken moeten gebeuren en deze ook kunnen ingepland worden.

Meer informatie over de inventarisatie risicogronden PFAS-gebruik door lokale besturen, is terug te vinden op de centrale website https://www.vlaanderen.be/pfas-vervuiling. Hier zijn eveneens een 2 webinars beschikbaar waarbij de opdrachthouder, Agentschap Zorg en Gezondheid, Netwerk Brandweer, Departement Omgeving en de OVAM uitleg geven bij de coördinatieaanpak van de PFAS-problematiek, de risico-aanpak met de no-regretmaatregelen, en de bovengenoemde inventarisatie.

Alle input van de lokale besturen vormt nu het werkinstrument om stap voor stap mogelijke risicosites te onderzoeken. De OVAM is gestart met de screening van de locaties (op effectief gebruik van PFAS) en op basis van verschillende criteria zal per locatie een prioriteit worden toegewezen. Zo zullen locaties in de nabijheid van een woonzone of drinkwaterwingebied voorrang krijgen. De woon- en drinkwatergebieden rond terreinen waar de brandweer in het verleden heeft geblust met fluorhoudend blusschuim, krijgen de hoogste prioriteit.

Vervolgens zal een verkennend bodemonderzoek uitgevoerd worden op 40 à 50 risicolocaties per maand. Dit is momenteel de maximumcapaciteit voor bodemonderzoek en -analyse in Vlaanderen. Het veldwerk is momenteel opgestart of wordt ingepland op

een 80-tal locaties. De betrokken lokale besturen worden op de hoogte gesteld bij de start van een onderzoek op hun grondgebied.

De OVAM en de opdrachthouder zullen elke maand naar de betrokken lokale besturen communiceren over de locaties waar de OVAM verkennend bodemonderzoek plant.

3.
A. In de studie uitgevoerd in 2018 werd de selectie en prioritering van relevante risicolocaties voornamelijk uitgevoerd op basis van de aard van de risicoactiviteiten aangezien deze bepalend zijn voor de aanwezigheid van PFAS in bodem en grondwater. De studie was te beperkt in omvang om een heel uitgebreide screening te doen. Vanuit deze optiek werd de nadruk gelegd op de activiteiten met een redelijke kans op aanwezigheid van PFAS, bijvoorbeeld producenten van PFAS, producenten van brandblusschuim, brandweeroefenplaatsen en brandincidenten. Ook enkele terreinen waar textielindustrie, coating industrie en galvanische industrie is gevestigd werden onderzocht. De hoogste concentraties werden teruggevonden op locaties waar brandweeroefeningen werden gehouden, of waar er zich brandincidenties hebben voorgedaan.

B. Zie ook vraag 2: Er loopt momenteel een grootschalige inventarisatie van risicogronden PFAS-gebruik in Vlaanderen. Op zaterdag 19 juni ontvingen de provinciegouverneurs en burgemeesters een brief waarin hen wordt gevraagd mee te helpen aan het opstellen van een actuele lijst van locaties waar mogelijk sprake is van bodemverontreiniging met PFAS. Zo wordt onder meer gekeken naar:

- terreinen waar de brandweer in het verleden grote blusactiviteiten met fluorhoudend blusschuim heeft gehouden (oefenterreinen, sites waar een zware industriële brand heeft gewoed…)
- sites van bedrijven waar PFAS in het productieproces werd gebruikt. Ook al is de kans op verontreiniging bij bedrijfsterreinen waar de stoffen alleen werden gebruikt veel kleiner, toch willen we ook hier duidelijkheid verschaffen of een PFOS- of PFAS-verontreiniging aanwezig is.

Een gedetailleerd onderzoek moet nagaan of op die terreinen PFAS gebruikt werden en op en rond welke terreinen vervolgens bodemonderzoeken nodig zijn. Op de terreinen met de grootste kans op PFOS-verontreiniging worden binnen de maand de staalnames uitgevoerd, de analyse volgt zo snel mogelijk daarna.

De laatste stand van zaken kan u opvolgen via vlaanderen.be/pfas-vervuiling

4.
De aanpak van de risico-inventarisatie en daaraan gekoppelde bodemonderzoeken wordt beschreven in het antwoord op vraag 2.

5.

Er is een communicatieprotocol in werking tussen de administraties voor het ontvangen en opvolgen van nieuwe meetverslagen van risicosites. Dit protocol houdt in dat AZG en OVAM op basis van de verslagen van erkend bodemsaneringsdeskundigen een risico-inschatting maken en waar nodig een voorstel van no-regret maatregelen uitwerken. Dat voorstel wordt ter kennis gebracht van de betrokken ministers, andere administraties en de opdrachthouder en gecommuniceerd met de gemeente. De opdrachthouder voorziet een sjabloon voor communicatie van de burgemeester naar de burgers en pers (brief en persbericht) en communiceert eventuele maatregelen via de pfas-website. Het protocol voorziet dat deze communicatie zo snel mogelijk wordt gevoerd na het ontvangen van de volledige verslagen van de erkend bodemsaneringsdeskundige.

6. De preventie en bescherming van de werknemers op het werk behoort nog tot de federale bevoegdheid en wordt opgevolgd door de FOD WASO.